

A magyar csillagászat történetéből

A magyar csillagászat történetéből. Összeállította: Gazda István. Magyar Tudománytörténeti Intézet, 2002. 287 o., 1600 Ft

A csillagászat magyarországi története iránt érdeklődők hasznos és értékes kötetet vehetnek kezükbe a Magyar Tudománytörténeti Intézet jóvoltából. Sokan és sokfelét írtak már tudományágunk hazai történetéről – a hosszabb-rövidebb cikkek, egy-egy témát bemutató kiadványok többnyire kis példányszámban, vagy különféle lapokban elszórva jelentek meg, ezért nehezen hozzáférhetők. A csillagászat történeti forrásmunkáikhoz a közönséges földi halandó – hacsak nem bejáratos valamelyik hazai szakkönyvtárba – nem egykönnyen jut hozzá.

A magyar csillagászat történetéből c. kötet hosszabb-rövidebb tanulmányok gyűjteménye, melyeket végigolvasva átfogó képet kapunk a Regiomontanustól Fényi Gyuláig terjedő négy és fél év-

századról. A kötet természetesen időrendben tárgyalja a csillagászok, csillagvizsgálók tevékenységét. A magyarországi csillagászat a humanizmus és reformáció korában c. fejezet a világhírű tudománytörténész, Ernst Zimmer Regiomontanusról írott tanulmányával kezdődik, de olvashatunk érdekes beszámolót egy 1580-as, Erdélyben észlelt sarki fényről, a magyar naptárról (Rapaics Raymund), vagy a régi magyarországi napórákról.

A 17. század közepétől az egyre-másra épülő csillagvizsgálók számítanak a legfontosabb hazai műhelyeknek, ezért a fejezetek is ennek megfelelően követik egymást. Nagyszombat, Buda, Kolozsvár, Eger, Gyulafehérvár, majd ismét Buda (a gellérthegy-i csillagda) obszervatóriumairól, az ott dolgozó neves csillagászok – Weiss Ferenc, Hell Miksa, Pasquich János, Tittel Pál – tevékenységéről olvashatunk, majd külföldre szakadt csillagászaink – Szentmártony Ignác, Zách János Ferenc – következnek.

A gellérthegy-i csillagda 1849. évi pusztulásáról a szemtanú Albert Ferenc számol be. Megrendítő sorai után egy másik, szintén tragikus sorsú intézmény, Nagy Károly bieskei csillagvizsgálója sorsa fölött buronghatunk.

Ezután már a Konkoly-korszak következik a Csillagdik az újkor alkonyán c. fejezetben. Kalocsa, Herény, Kiskartal, Ógyalla, Nagytagyos és Erdőtagyos – mindegyik intézményhez volt köze Konkoly Thege Miklósnak, a modern magyar csillagászat megalapítójának.

A kötetet nagyon hasznos csillagászat történeti bibliográfia zárja (Általános művek, Csillagászok élete és működése, Magyar csillagvizsgálók története). A magyar csillagászat történetéből c. munka megvásárolható a Teleki Tékában (Budapest VIII., Baross u. 1.), a Polaris Csillagvizsgálóban (Budapest III. Laborc u. 2/c.), ill. megrendelhető a Magyar Csillagászati Egyesülettől (az 1461 Budapest, Pf. 219. címre küldött rzsaszin postautalvánnyal) (Mzs)